

Krigsutvecklingen 1942-43

Under 1942 igångsatte tyskarna sin andra stora offensiv in i Sovjetunionen. Samtidigt satsade tyskarna stort på ubåtskriget för att försvåra amerikanskt understöd till England och de väst-allierades hjälptransporter till Murmansk. Vid årets slut hade en vändpunkt inträffat. Slaget vid El Alamein avgjordes i oktober och i januari 1943 kapitulerade tyskarna i Stalingrad. Den amerikanska landstigningen i Nordafrika på hösten 1942 hjälpte till att tvinga axelmakterna till reträtt och så småningom utrymning av Afrika. På hösten 1942 syntes också krigslyckan ha vänt i Stilla havet och amerikanerna var på frammarsch. I Europa var den stora allierade bomboffensiven påbörjad med konsekvenser för svenskt närområde. I Finland hade finska trupper nått Svir och Leningrad var inneslutet och hårt ansatt av tyskarna sedan september 1941.

Under 1943 fortsatte de allierade sin framryckning. På den ryska fronten trängdes tyskarna tillbaka i Ukraina och på hela södra fronten. Tyskarnas försök att återta initiativet slutade med deras katastrofala nederlag i pansarslaget vid Kursk i juli. De allierades landstigning på Sicilien och i Italien skedde i samma veva med Mussolinis avgång och Italiens kapitulation som följd. Även ubåtskriget utvecklades illa för tyskarna. Bombkriget mot Tyskland fortsattes med ökad intensitet, men för oss i Östersjön och Kattegatt var den tyska dominansen alltjämt rådande. Balticum och Danmark hölls ju av tyskarna och uppgiften för svensk spaning var att se till att de inte överraskade oss. Samtidigt tyckte sig den svenska regeringen våga säga upp transiteringsavtalet, men för säkerhets skull ordnade man en extra "förstärkt försvarsberedskap" dessförinnan i slutet av juli 1943.

Som vi nu vet planlade tyskarna att ockupera Sverige i september 1943 (Operation "Polarräv"), och det visste troligen riksledningen i Sverige redan då, samtidigt som man var i färd med att säga upp transiteringsavtalet med tyskarna. Den tyska pansarkatastrofen vid Kursk i juli tvingade emellertid tyskarna att dra tillbaka uppladdningen i Norge och förstärka Ostfronten i stället. Men Sverige hade partiellt mobiliserat och var berett.

Krigsutvecklingen i F 11:s "närområde" 1944

Det kommande året blev dramatiskt för F 11 och dess S 16 - Caproni som vi alla nu vet. En sammanställning av de krigshändelser som blev ramen kring F 11:s verksamhet är därför av intresse:

Östersjön, Kattegatt och Skagerack var de facto tyskt innanhav med Sverige i mitten. Alla hot mot Sverige måste komma från Tyskland. Men sedan tyskarna avblåst sina planer på "Operation Polarräv" efter sin pansarkatastrof vid Kursk sommaren 1943, kunde man i Sverige sänka garden. Och nu hade krigslyckan vänt till de allierades förmån. De västallierade hade säkert fotfäste i Italien och deras bombkrig mot Tyskland var förödande. Likaså hade de fått övertag mot de tyska ubåtarna i

slaget om Atlanten. Och i Stilla havet hade USA börjat sin stora motoffensiv.

Ryska vinteroffensiven 1943/44

I december 1943 börjar ryssarna sin vinteroffensiv. Det är den Ukrainska fronten som efter Kurskslaget sätter igång västerut. Men även Leningradfronten har laddat upp. Det lyckas ryssarna att i januari 1944 bryta Leningrads inringning med allt vad det innebar av lättnader för befolkningen och möjligheter att avancera vidare mot tyskarna. Redan den 15 febr. 1944 når ryssarna Narvafloden, gränsen till det gamla Estland. Den 17 mars avvisar Finland ryska fredsförslag p.g.a. otillräckliga garantier från London.

Den 20 mars fullföljer tyskarna sin ockupation av Ungern sedan riksföreståndaren, amiral Horthy, arresterats i Hitlers högkvarter i Rastenburg den 15-16 mars.

Den 27 mars 1944 ockuperar tyskarna Rumänien i samråd med då sittande rumänska regering.

Den allierade bomboffensiven mot Tyskland fortsätter intensivt, trots stora allierade flygförluster. Många skadade flygplan hamnar i Sverige och besättningarna interneras. Flygplanen fanns sedan på Bulltofta men de kunde flygas kom till Hässlö, där fpl reparerades av bl. a. interner från USAF. Men många internerade hade det rätt avkopplande under sin vistelse i Rättvik.

Den 19-23 april förstör tyskarna det judiska ghettot i Warszawa och den 24 april avvisar Finland separatfred.

Den 9 maj faller Sevastopol efter ihärdigt motstånd under månader och därigenom är hela Krim åter i rysk hand. Den tysk-rumänska armén på Krim lyckades dock evakuera 130.000 man av 170.000 innan resten kapitulerade.

I maj 1944 tvingas ryssarna göra en paus i offensiven.

Snösmältningen i Karpaterna och andra höglänta trakter är ett hinder. Och tyskarnas motstånd hårdnar. I Baltikum håller tyskarna fortfarande Narva och västra stranden av sjön Pejpus - ett svårt naturligt hinder för ryssarna.

På västfronten intensifierar de allierade sin flygbekämpning av det kommande invasionsområdet, särskilt flygfält och hamnar.

Utvecklingen i södra och västra Europa

I Italien startar de allierade en offensiv från sitt brohuvud vid Anzio och den 3-4 juni utrymmer tyskarna Rom, som redan 1943 av alla inblandade erkänts som "Öppen Stad". Amerikanerna tågar in i Rom den 5 juni 1944.

Den 6 juni börjar så invasionen i Normandie med hela sin dramatiska utveckling i västra Europa.

Den 13 juni avfyras de första V 1-robotarna mot England från kanalkusten. (De var tillverkade i Peenemünde, som vi på F 11 var intresserade av). Över 9.000 V 1:or blev avfytrade.

Ryska Leningradfronten och Baltiska fronten till anfall

Den 8 juni 1944 startar ryssarna sitt storanfall mot finnarna. Kraftsamlingen ligger på Karelska näset.

Den 14 juni bryter ryssarna igenom Mannerheimlinjen på Karelska näset och Viborg faller i ryssarnas händer den 20

juni. Därigenom är Finska viken öppen för den ryska flottan, som lyckats "övervintra" i Kronstadt.

Den 22 juni 1944, tre år efter tyskarnas överfall, startar ryssarna sin sommaroffensiv på vitryska fronten mellan floden Dvina och Pripjetträskan. Samma dag inträffar von Ribbentrop i Helsingfors för att argumentera mot en finsk separatfred.

Den 28 juni tar ryssarna Petrosavodsk vid Onega och rycker fram på den karelska fronten. Finnarna, som tidigare dragit ur förband i Karelen och satt in dem på Karelska näset, bjuder ett hårt motstånd. Samma dag inträffar fältmarskalk Keitel, generalstabschefen, i Helsingfors och utlovar tyska förstärkningar till Finland från tyska förband i Estland. Finland ställer sig avvisande.

Den 3 juli 1944 intar ryssarna Minsk och krossar en stor tysk armégrupp. Den fortsatta offensiven västerut gör att den norra tyska armégruppen i Baltikum riskerar att bli isolerad då den ryska Baltiska fronten anfaller hårt i riktning mot Riga. Den 9 juli är den norra tyska armégruppen i praktiken instängd, bl a p g a Hitlers order att ingen reträtt får ske.

Den 13. juli faller Vilnius och den 14. startar även den ryska Ukrainiska fronten sin offensiv västerut.

Den 20. juli, samma dag som attentatet mot Hitler sker i Rastenburg i Ostpreussen, gör ryssarna ett genombrott söder Pejpussjön, men några dagar efter, den 26. juli, stoppar tyskarna dem och Narva i norr är alltjämt i tysk hand. Men söder om Pejpussjön avancerar ryssarna och når den 1. aug. 1944 Riga-bukten. Händelseutvecklingen ter sig alltmer dramatisk för balterna. Tyskarna är hårda i sina krav på medhjälp i försvaret mot ryssarna - tvångsrekryteringar sker ideligen. Samtidigt vet många att en ny rysk ockupation kommer att medföra räfst och rättarting för vad som man ev varit inblandad i sedan tyskarna tog över 1941.

Här har vi bakgrunden till flyktingströmmen mot Sverige i bräckliga farkoster under hela 1944. Man flydde inför den väntade nya ryska ockupationen, men tyskarna tillät inte detta och blev därför nästan lika farliga och förhatliga.

Den 1. augusti utbryter det polska upproret i Warszawa. Ryssarna, som står strax öster om Weichsel gör halt, trots alla vädjanden - även från London. Upproret bekämpas hårt av tyskarna, men först den 4. oktober kapitulerar frihetskämparna. Den 1. augusti avgår också president Ryti i Finland och därigenom blir det en öppning i fredssamtalen mellan Finland och Sovjetunionen.

Den 4. augusti startar tyskarna ett motanfall i Baltikum. Man håller stånd i öster och lyckas öppna en korridor längs kusten ned mot Ostpreussen. Den 11., emellertid, bryter ryssarna igenom söder om Pejpussjön och tyskarna gör förbittrade motanfall för att undgå att bli inringade norr om Rigabukten, men Tartu (Dorpat) faller den 25. augusti, samma dag som Rumänien förklarar Tyskland krig efter att ha kapitulerat för Röda Armén två dagar tidigare. Paris faller f.ö. också den 25.

Eld upphör på finska fronten

Den 4. september blåses eld upphör på de finska fronterna och två dagar senare flyger en finsk delegation till Moskva i ett

svenskt fpl med Marshall Lindholm som befälhavare. I dessa dagar förklarar Sovjet krig mot Bulgarien. Det landet var som associerad med Tremaktspakten i krig med de västallierade, men deltog inte i Ryssland.

Tyskarnas V 2-offensiv

Den 8. september började tyskarna sin V 2-offensiv mot England. Totalt avfyrades 1.115 robotar mot England fram till den 27. mars 1945 och under perioden avfyrades också över 2.000 V 2-robotar mot Antwerpen, Bryssel och Liege.

Tyskarna trängda från båda hållen

I mitten av september når de västallierade den tyska gränsen samtidigt som ryssarna igångsätter en storoffensiv i norra Baltikum. Tallinn faller den 22. september och den 27. når ryssarna Pärnu i Rigabukten. Tyskarna innesluts i Rigaområdet och nordväst därom på Kurlandhalvön finns resterna av den norra tyska armégruppen, som till stora delar lyckats retirera längs kusten och över Dagö i skydd av den tyska flottan som fortfarande var en maktfaktor av rang i Östersjön. Tyskarna höll alltså de stora hamnarna Liepaja (Libau) och Ventspils (Windau) och var alltjämt de viktigaste grannarna för F 11:s fpl.

I början av oktober 1944 besätter ryssarna så småningom först Dagö och sedan Ösel. Det sker under tyskt motstånd som möjliggör fortsatt evakuering av soldater och många civila till Kurland. Balternas flykt västerut mot Sverige och främst Gotland sågs i detta läge inte längre som ett förräderi av tyskarna på plats. Rädde sig den som kan!

Samtidigt sätter ryssarna igång sin offensiv västerut genom Litauen och når Östersjön i trakten av Memel den 10. okt. Ryssarna bryter strax därefter igenom vid Riga och Kurlandshalvön är nära att bli helt avskuren.

I slutet av oktober lyckas tyskarna hejda ryssarna i Ostpreussen och striderna avmattas fram till januari 1945. På Nordkalotten driver ryssarna ut tyskarna ur Petsamo och intar Kierkenes under oktober och mot slutet av november börjar finnarna att driva tyskarna norrut i norra Finland enligt vapenstilleståndsavtalet. Striderna längs Torne älv blev dramatiska att åse för Sverige. Men de berörde inte oss på F 11; det var F 3 som var engagerat i norr.

Läget inför sista krigsvintern

Vid årsskiftet 1944/45 var ryssarna framme vid Warszawa i mellersta Polen. Längre söderut hade de nått Budapest. Men frånsett Estland var tyskarna fortfarande starka längs Östersjön och höll en korridor längs kusten öppen för det mesta, mycket tack vare sina sjöstridskrafter. I norra Italien var tyskarna fortfarande en formidabel motståndare för de västallierade och tyskarnas Ardenner-offensiv den 16. december visade på en överraskande förmåga till kraftutveckling. Men när de allierade den 20. januari hade drivit tyskarna tillbaka till utgångsläget, var de tyska resurserna för offensiv krigföring definitivt förbrukade.

Då började också den stora ryska slutoffensiven på bred front. Tyskarna lyckas med stor skicklighet att retirera och

samtidigt hålla korridoren längs kusten öppen för de miljoner flyktingarna som lämnade Baltikum och Ostpreussen undan Röda Armén. Bara sjövägen, under marint skydd, evakuerades dessa dagar över 180.000 personer, många sjuka och sårade. Något lasarettsfartyg sänktes visserligen med få överlevande som följd, men operationen visade att den tyska organisationen ännu inte brutit samman.

Kriget går mot sitt slut - Tyskland kapitulerar

Nu går kriget i Europa mot sitt slut. Bara några hållpunkter för minnet bör nämnas i utvecklingen under 1945:

- Jan 17: Warszawa faller
" 22: Ostpreussen kommer successivt i rysk hand. 2 milj tyskar flyr
" 26: Ryssarna når Östersjön vid Elbing (Elblag)
Feb 5: Ryssarna bryter igenom vid Oder
Mar 5: Ryssarna söder om Stettin
" 23: Tyska evakueringskorridoren hotas
" 26: Ostpreussen i rysk hand
" 30: Gdynia och Gdansk har erövrats av ryssarna
Apr 6: Slaget om Wien börjar
Apr 9: Königsberg kapitulerar
" 13: Wien ockuperat
" 16: Slutoffensiven mot Berlin börjar
" 29: Tyskarna i Italien kapitulerar
" 30: Hitler begår självmord
Maj 1: Berlin kapitulerar
" 3: Hamburg kapitulerar
" 4: Tyskarna i Holland, Danmark och NV Tyskland kapitulerar
" 5: Kapitulation i Bayern
" 7: Total kapitulation utan villkor undertecknas i Reims
" 9: Kl 01.01 träder kapitulationen i kraft

Detta var bakgrunden när F 11 och våra Caproni var "i elden" under andra världskriget.